

AHOLINI IJTIMOYIY HIMOYA QILISH

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8418046>

Yuldasheva Diyora Erkinovna

FarDU Ijtimoiy ish kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqola ijtimoiy himoya nima, undan qachon foydalanish mumkin, u kimlarga beriladi kabi savollarga javob beradi. Maqola orqali biz tashkilotlarda ishchilarni ijtimoiy himoya qilish haqida ma'lumotlar olamiz. Aholini ijtimoiy muhofaza qilishni taminlovchi chora – tadbirlarni ham maqolada ko'rib chiqamiz. Ijtimoiy himoyaning yo'nalishlari bilan tanishamiz.

This article answers questions such as what is social protection, when it can be used, and to whom it is provided. Through the article, we get information about social protection of workers in organizations. In the article, we will also consider the measures that ensure social protection of the population. Let's get acquainted with the directions of social protection.

Эта статья отвечает на такие вопросы, как что такое социальная защита, когда её можно использовать и кому она предоставляется. Благодаря статье мы получаем информацию о социальной защите работников в организациях. В статье также рассмотрим меры обеспечивающие социальную защиту населения. Ознакомимся с направлениями социальной защиты.

Kalit so'zlar

ijtimoiy himoya, kasaba uyushmalari, moddiy muhofaza, huquqiy islohot, monopoliya, mehnat kodeksi, hodim, kafolat.

Social protection, trade unions, material protection, legal reform, monopoly, labor code, employee, guarantee

Социальная защита, профсоюзы, материальная защита, правовая реформа, монополия, трудовой кодекс, работник, гарантия

Kirish:

Ijtimoiy himoya – keng ma’noda mamlakat aholisini ijtimoiy va moddiy muhofaza qilinishini ta’minlaydigan va jamiyatda qaror topgan huquqiy, iqtisodiy, ijtimoiy chora – tadbirlar majmui; tor ma’noda davlat va jamiyatning yoshi, salomatligi holati, ijtimoiy ahvoli, tirikchilik vositalari bilan yetarli ta’minlangani tufayli yordamga, ko’makka muhtoj fuqarolar to’g’risidagi g’amxo’rliqi. Uning asosiy maqsadi aholi farovonligining to’xtovsiz yaxshilanishini ta’minlash, aholi qatlamlarining ta’lim, madaniyat, kasb malakasi, daromadlari jihatdan keskin tafovutlarga barham berish, jamiyat tomonidan insonga munosin hayot darajasini va inson taraqqiyotini ta’minlashga yordam berishdan iborat. Ijtimoiy himoyaning asosiy yo’nalishlari : erkin ijtimoiy – iqtisodiy faoliyat ko’rsatishni ta’minlash; ish bilan bandlik , kasb tanlash, o’qish va bilim olish; daromadlarning kafolatlanishi , har bir fuqaroning o’z iqtisodiy faoliyatida daromatga ega bo’lishi, iste’molchilar himoyasi, istemolchilar jamiyati; tovarlar va xizmatlar sifati , iste’mol kafolatini ta’minlash; aholiga tibbiy xizmat ko’rsatish; ijtimoiy ta’minot tizimi va aholining muhtoj, kam ta’minlangan qismlariga nafaqa pullari, turli xil imtiyozlar berish.

Rivojlangan demokratik jamiyatda ijtimoiy himoya vazifalarini bajarishni davlat o’z zimmasiga oladi. Ijtimoiy himoya tushunchasi birinchi marta 1935- yilda AQSHning “Ijtimoiy xavfsizlik bo’yicha qonun” ida qo’llanilgan , keyinchalik Xalqaro mehnat tashkiloti konvensiyalarida bu tushuncha mazmuni mukammallashtirilgan. AQSH, Kanada, Shveysariya kabi mamlakatlarda ijtimoiy himoyaning ko’pgina muammolari hal etilgan, lekin yechimini topmagan muammolari ham juda ko’p. Shunga qaramay, bu mamlakatlar tajribalaridan foydalanish ahamiyatlidir.

Turli mamlakatlarda aholini ijtimoiy himoya tizimi mamlakatning iqtisodiy taraqqiyot darajasi, demokratik taraqqiyot va uning aholi manfaatiga muvofiqligi, ijtimoiy siyosat darajasi, ijtimoiy ta’minot tizimi kabi omillarga bog’liq holda amal qiladi.

Har bir mamlakatda ijtimoiy himoya mavjud. Ijtimoiy himoya mamlakatning kam taminlangan aholisiga, ishchi kuchi vazifasini bajara olmay qolgan shaxslarga, jumladan nogironligi bor shaxslar, qariyalar va bolalarga nafaqa pullari tarzida beriladi. Agar ishchi biror tashkilotda ishlasa va shu tashkilotdan keksalik yoshiga yetib istefoga chiqsa, davlat tomonidan bu shaxsga ijtimoiy himoya sifatida nafaqa puli beriladi. Yoki tashkilot ishchisi tashkilotdagi faoliyati jarayonida ko’ngilsiz voqealar sababli nogiron bo’lib qolsa, tashkilot tamonidan bu ishchi ijtimoiy himoyaga olinadi. Shuningdek davlat tomonidan bolalar ishchi kuchi bo’lib yetishguncha, ya’ni voyaga yetgungacha davlat tomonidan ijtimoiy himoya sifatida moddiy mablag’ ajratiladi.

O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy himoya tizimi XX asrning 20- yillaridan boshlab shakllana boshlagan. XX asrning 90 - yillariga kelib esa bozor iqtisodiyotiga o'tish asosida amaldagi islohotlarga mos ravishda ijtimoiy himoya tizimi yangidan shakllandi. Ayniqsa, milliylik, o'zlikni anglash, e'tiqod va an'analarning tiklanishi ijtimoiy himoya tizimiga muhim yangiliklarni olib kirdi.

O'zbekiston Respublikasida aholini ijtimoiy himoya qilish iqtisodiy islohotlar dasturidagi uzluksiz ustuvor yo'nalishlardan biriga, ya'ni islohotlarning hamma bosqichlarida ustuvor hisoblanadigan vazifalar qatoriga kirdi. Respublikamizda ijtimoiy himoyaning huquqiy muhiti yaratildi, unga qonuniy asos solindi.

Ijtimoiy himoya tamoyillari O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida kafolatlanib, konstitutsiyada qabul qilingan qonun va qarorlarda o'z aksini topdi. Mamlakatda daromad olishning kafolatlanishi amalga oshirildi. Bu esa fuqarolarning imkoniyat darajalarini va fuqarolar haq - huquqlarini himoya qilish darajasini yana bir necha bor oshirdi. Keng miqyosda yangi ish o'rinlarini yaratilishi aholini ish bilan ta'minlash, ishsizlik muammolarini hal qilmoqda. Shu bilan bir qatorda ijtimoiy himoya masalasi ham kuchaytirilib borilmoqda.

Bozor munosabatlariga o'tish va ijtimoiy - iqtisodiy tizimni isloh qilish davrida aholini yalpi ijtimoiy himoya qilish tizimidan ishonchli ijtimoiy kafolatlar va aholini, ayniqsa, uning nochor guruhlarini aniq manzili va maqsadli ijtimoiy qo'llab - quvvatlash tizimi barpo etildi. Mahallalarda aholiga ijtimoiy himoya ko'rsatish maqsadida ahonining ijtimoiy ahvoli o'rganib chiqildi hamda mahallalarda "temir daftar", " ayollar daftari", " yoshlar daftari" kabilar joriy qilindi va shularning tarkibiga kirgan fuqarolarga ijtimoiy himoya ko'rsatish tizimi yo'lga qo'yildi. Bularning barchasi yoshlarni, fuqarolarni qo'llab - quvvatlash hamda ularga ijtimoiy yordam ko'rsatish maqsadida amalga oshirilmoqda. Bularda ijtimoiy himoya, asosan, kam ta'minlangan oilalar uchun turli nafaqa pullari berish, aholining ba'zi guruhlarini uchun imtiyozlar yaratish, qariyalar va nogironligi bor shaxslarni davlat hisobidan boqish, yordamga muhtoj oilalarga yordam ko'rsatish va qo'llab - quvvatlash va boshqa tartiblar asosida amalga oshirilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Kam ta'minlangan oilalarni ijtimoiy himoya qilishni kuchaytirishga oid chora - tadbirlar to'g'risida" gi 1994- yil 23-avgustdagi farmoniga ko'ra voyaga yetmagan farzandlari bo'lgan ko'p bolali oilalar, ishsizlar va boquvchisini yo'qotganlarning oilalari, kam nafaqa olayotganlarning oilalari, nogironlarning oilalari, yolg'ir nafaqaxo'rlar va kam daromad olayotgan muhtoj oilalarga moddiy yordam berilmoqda.

Bulardan tashqari O'zbekistonda norasmiy ijtimoiy himoya turlari ham mavjud. Ularga qarindoshlarning o'zaro yordami, milliy va diniy urf - odatlar

asosida qilinadigan yordam, korxonalar va tashkilotlarning nafaqaxo'rlarga, kam ta'minlangan ko'p bolali oilalarga, beva - bechoralarga turli xildagi yordam pullarini berishi kabilar kiradi. Respublikamizda ayollar, bolalar, keksalarga alohida g'amxo'rlik ko'rsatiladi. Ijtimoiy himoya doirasida 1998 - yil "Oila yili", 1999 - yil "Ayollar yili", 2000 - yil "Sog'lom avlod yili", 2001 - yil "Bolalar yili", 2002 - yil "Qariyalarni qadrlash yili", 2015 - yil "Keksalarni e'zozlash yili" deb e'lon qilingani va ularga taalluqli maxsus dasturlarni amalga oshirish mavjud ijtimoiy himoya muammolarini hal qilish va bunga jamoatchilikni jalb etishda yaxshi samaralar bergan.

O'zbekiston aholisini 2010 - yilgacha mo'ljallangan ijtimoiy himoya tizimining yagona konsepsiyasi ishlab chiqilgan. Unda Respublikada mavjud bo'lgan ijtimoiy himoya va ijtimoiy yordam, nafaqa ta'minoti, nogironlarni va voyaga yetmagan yoshlarni himoya qilish, shuningdek, tibbiy, ijtimoiy jihatdan yordam ko'rsatish, ishsizlarni ishga joylashtirish va moddiy yordam berish tizimi amalga oshirilgan.

Xulosa:

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, bu kabi ijtimoiy himoyalarni aholiga yordam ko'rsatish, aholini qo'llab - quvvatlash, ijtimoiy himoya qilish vositasida alohida rag'batlantirish va yordam berish maqsadida amalga oshirilmoqda. Bunday ijtimoiy himoyalarni mamlakatning bag'rikengligi bilan ham belgilanadi. Bunday bag'rikenglik ishlari deyarli har bir mamlakatda olib boriladi. Har bir davlarda ijtimoiy himoya tizimi yo'lga qo'yilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi
- 2.O'zbekiston milliy ensiklopediyasi
- 3.M.Rasulov. Ijtimoiy himoya to'g'risida. Maqola
- 4.Inson taraqqiyoti to'g'risida ma'ruza.T. 2000.